

СВІТОВИЙ ДОСВІД МЕХАНІЗМІВ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Гуменюк Р. П.

*аспірант кафедри фінансів і банківської справи,
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, Україна*

Анотація. Розглянуто сутність, особливості і значення фінансового забезпечення збройних сил країн НАТО, що дуже важливо в умовах застосування програмно-цільового методу формування та виконання оборонного бюджету.

Ключові слова: бюджет, оборонне планування, бюджетні програми.

Humeniuk R.P., postgraduate student of Finance and banking department, Vasyl' Stus Donetsk National University, Ukraine.

WORLD EXPERIENCE OF FINANCIAL SUPPORT MECHANISMS OF THE ARMED FORCES

Summary. The essence, peculiarities and importance of the financial support of the armed forces of NATO countries are considered, which is very important in the context of the application of the program-target method of formation and implementation of the defense budget.

Key words: budget, defense planning, budgetary programs.

Фінансування потреб оборони країни є критерієм її зовнішньої безпеки. Оскільки такі видатки здебільшого фінансуються за рахунок державного бюджету, тобто через розподіл ВВП кожної країни, механізм фінансування, ефективність його інструментарію, бюджетний процес мають завжди актуальне значення як у мирні часи, та особливо, коли країна перебуває у стані війни. Внаслідок матеріалоемності та капітаоемності цієї сфери, складності прогнозування та планування, суттєвого значення та актуальності набуває дослідження світового досвіду розвитку механізмів фінансування збройних сил.

Це вимагає ретельного вивчення особливостей структури та функціонування добре апробованої у країнах НАТО системи оборонного планування, програмування та розроблення бюджету (ППБ), яка отримала найповніший розвиток в США, з метою її впровадження. У новій системі основна увага акцентується на виконанні затвердженого Конгресом США бюджету відповідно до бюджетного запиту Міністерства оборони в Президентському бюджеті.

Система ППБВ стала внутрішньою методологією Міністерства оборони і використовується для визначення обсягів бюджетного фінансування, потрібних для виконання покладених на нього завдань і запропонованих для включення до Президентського бюджету, який подається Конгресу. Вона дає уявлення військовому командуванню про оптимальне співвідношення між витратами на потрібну структуру збройних сил, їх оснащення та утримання в межах встановлених фінансових обмежень.

Процес ППБВ проводиться шляхом послідовного виконання етапів планування, програмування та розробки бюджету, прийняття бюджету і контролю його виконання. Планування є першим етапом процесу розподілу ресурсів міністерства оборони, в ході якого визначаються можливості, потрібні для стримування та ліквідації загроз. Особливістю є те, що у США він починається за три роки до початку фінансового року, на який плануються бюджетні асигнування, а закінчується випуском Керівництва з об'єднаного програмування (КОП) на поточні роки. Взагалі ж, прогноз видатків збройних сил здійснюється на 6 років. Після завершення процедур планування і програмування міністерство оборони затверджує дворічний бюджет, у якому перші два роки шестирічного періоду ОПМР подаються до Конгресу США як повноцінні «самостійні» бюджети.

В ряді країн (головним чином країни Центральної та Східної Європи та Туреччина) поширена практика фінансування частини оборонних потреб за рахунок коштів спеціального фонду (з державних та приватних фондів) та іноземної фінансової допомоги. Кошти, витрачені протягом фінансового року з консолідованого бюджету країни, позабюджетних фондів та фінансових організацій на потреби національної оборони, складають оборонні витрати країни.

Основною вимогою для всіх країн-членів НАТО щодо загальних витрат на потреби оборони є здійснення їх фінансування на рівні не менш як 2 % від валового внутрішнього продукту. Оптимальний розподіл оборонних витрат на думку світових експертів має бути такий:

поточні витрати – 50 %, з яких: утримання особового складу 25–40 %; матеріально-технічне забезпечення військ та бойова підготовка 10–25 %;

капітальні витрати – 50 %, з яких: закупівля озброєння та військової техніки 20–25 %, капітальне будівництво 15–20 %, НДДКР 5–10 %.

Порядок планування, формування та затвердження бюджету оборонного відомства в країнах-членах НАТО є типовим і відрізняється лише термінами виконання окремих його етапів, що пов'язано з національними особливостями структури бюджетної системи, законодавчого органу і оборонного відомства країни та термінами початку фінансового року.

Основними етапами цього процесу є визначення мінімально потрібного рівня фінансування оборонного відомства та затвердження проекту бюджету оборонного відомства.

Досвід формування витрат оборону та оборонних бюджетів у країнах НАТО свідчить, що система Планування, Програмування та Забезпечення бюджетом, яка започаткована у США знайшла широке застосування. Витрати на оборону у розглянутих країнах фінансуються в основному за рахунок коштів, які виділяються на оборону країни з державного бюджету. Разом з тим, деякі оборонні програми в окремих країнах можуть фінансуватись поза бюджетом.